

IT-95-5/AP - I
D20-1/10 989 Ter
21 Octobes 2002

20/10 989 Ter
50

**MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD
ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU**

Predmet br. IT-95-5/18-I

TUŽILAC MEĐUNARODNOG SUDA

PROTIV

RATKA MLADIĆA

IZMIJENJENA OPTUŽNICA

Tužilac Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, na osnovu svog ovlašćenja iz člana 18 Statuta Međunarodnog suda, optužuje

RATKA MLADIĆA

za **GENOCID, SAUČESNIŠTVO U GENOCIDU, ZLOČINE PROTIV ČOVJEČNOSTI i KRŠENJA ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, kako slijedi:

OPTUŽENI

1. **Ratko MLADIĆ** je rođen 12. marta 1942. godine u opštini Kalinovik u Republici Bosni i Hercegovini (dalje u tekstu: BiH). Školovan je na vojnoj akademiji Jugoslovenske narodne armije (dalje u tekstu: JNA) u Beogradu, nakon čega je postao starješina u redovnom sastavu JNA, a potom i vojsci Srpske Republike Bosne i Hercegovine/Republike Srpske (dalje u tekstu: VRS).
2. U junu 1991. **Ratko MLADIĆ** postavljen je za komandanta 9. korpusa JNA u Kninu, za vrijeme borbi između JNA i hrvatskih snaga. Dana 4. oktobra 1991., predsjednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje u tekstu: SFRJ) unaprijedio ga je u čin generalmajora. Dana 24. aprila 1992. **Ratko MLADIĆ** je unaprijeđen u čin generalpotpukovnika, a 25. aprila 1992. postavljen je za načelnika štaba/zamjenika komandanta u komandi Druge vojne oblasti JNA u Sarajevu. Na tu dužnost stupio je 9. maja 1992. Dana 10. maja 1992., **Ratko MLADIĆ** je preuzeo dužnost komandanta u komandi Druge vojne oblasti JNA.
3. Dana 12. maja 1992., **Ratko MLADIĆ** je postavljen za komandanta Glavnog štaba VRS-a i na tom položaju je ostao najmanje do 22. decembra 1996. Dana 24. juna 1994., **Ratko MLADIĆ** je unaprijeđen u čin generalpukovnika.

ČINJENIČNI NAVODI

4. U Bosni i Hercegovini su 1990. godine, prvi put nakon Drugog svjetskog rata, održani višestranački izbori. Na republičkom nivou, SDA (Stranka demokratske akcije), glavna stranka bosanskih Muslimana, osvojila je 86 mjesta u Skupštini; SDS (Srpska demokratska stranka), glavna stranka bosanskih Srba, osvojila je 72 mjesta, a HDZ (Hrvatska demokratska zajednica), glavna stranka bosanskih Hrvata, osvojila je 44 mjesta u Skupštini. U politici SDS-a naglašavalo se jedinstvo Srba unutar zajedničke države. Početkom 1991. SDS je počeo da organizuje određena područja Bosne i Hercegovine u srpske regionalne strukture.
5. Dana 25. juna 1991., Slovenija i Hrvatska su proglasile nezavisnost od SFRJ-a. Sljedećeg dana JNA je ušla u oružani sukob u Sloveniji, a nedugo nakon toga izbile su borbe u Hrvatskoj. U jesen 1991. JNA je počela da povlači svoje snage iz Hrvatske i da ih razmješta u Bosni i Hercegovini. SDS je, u sprezi s određenim elementima iz JNA, naoružao bosanske Srbe u BiH.
6. Dana 24. oktobra 1991. osnovana je zasebna skupština bosanskih Srba, u kojoj je dominirao SDS, kao najviše predstavničko i zakonodavno tijelo Srba u Bosni i Hercegovini. Skupština bosanskih Srba je 21. novembra 1991. usvojila odluku kojom je podržala srpske autonomne oblasti proglašene u BiH, a 9. januara 1992., ta Skupština je proglasila Srpsku Republiku Bosnu i Hercegovinu, kasnije nazvanu Republikom Srpskom. Dana 28. februara 1992., u članu 2 Ustava Srpske Republike Bosne i Hercegovine proglašeno je "da teritorija te republike obuhvata srpske autonomne regije, opštine i druge srpske etničke cjeline, uključujući i područja u kojima je u Drugom svjetskom ratu izvršen genocid nad srpskim narodom." Ta su područja proglašena dijelom jugoslovenske savezne države.
7. Ubrzo nakon što je 6. aprila 1992. BiH međunarodno priznata kao nezavisna država, u Sarajevu su izbila neprijateljstva, što je označilo početak sukoba u tom gradu koji će trajati do 1995. godine. Još i prije početka sukoba, oružane snage su zauzele strateške položaje u Sarajevu i oko njega. Grad je potom podvrgnut blokadi, granatiranju i snajperskom djelovanju s tih položaja. Od maja 1992., snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom generala **Ratka MLADIĆA** granatirale su i snajperski djelovale po civilnim dijelovima grada i po njegovom civilnom stanovništvu i ustanovama, ubijajući i ranjavajući civile, te time i vršile teror nad civilnim stanovništvom. Artiljerijski i snajperski napadi izvođeni su uglavnom sa položaja na okolnim brdima iznad Sarajeva, odakle su napadači imali jasan pogled s visine na grad, njegovo stanovništvo i ustanove.
8. Na 16. sjednici skupštine bosanskih Srba, održanoj 12. maja 1992., Radovan KARADŽIĆ je objavio šest "strateških ciljeva" srpskog naroda u Bosni i Hercegovini:
  1. državno razgraničenje srpskog naroda od druge dvije nacionalne zajednice,
  2. uspostavljanje koridora između Semberije i Krajine,
  3. uspostavljanje koridora u dolini rijeke Drine, odnosno, eliminisanje Drine kao granice između srpskih država,
  4. uspostavljanje granice na rijekama Uni i Neretvi,
  5. podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski dio i uspostavljanje efektivne državne vlasti u oba dijela,
  6. osiguranje izlaza Republike Srpske na more.

Nadalje, skupština bosanskih Srba je 12. maja 1992. izglasala stvaranje VRS-a, čime su jedinice JNA koje su ostale u BiH efektivno pretvorene u jedinice VRS-a. Skupština bosanskih Srba je istovremeno postavila **Ratka MLADIĆA** za komandanta Glavnog štaba VRS-a.

9. Dana 20. maja 1992. ili oko tog datuma, nakon djelimičnog povlačenja snaga JNA iz BiH-a, Druga vojna oblast JNA je efektivno transformisana u jezgro Glavnog štaba VRS-a.
10. Od maja 1992., snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom generala **Ratka MLADIĆA** preuzele su kontrolu nad opštinama u Srpskoj Republici BiH, prvenstveno u sjeverozapadnom dijelu BiH poznatom pod nazivom Bosanska Krajina i u istočnoj Bosni. U tim opštinama snage bosanskih Srba su uzele učešće u kampanji progona s ciljem da se s tih područja otjera nesrpsko stanovništvo. Hiljade ne-Srba su deportovane ili prisilno premještene iz tih opština. Mnogi ne-Srbi su ubijeni, a mnogi drugi su držani u zatočeničkim objektima, gdje su ih fizički i psihički zlostavljali i podvrgavali surovim i nečovječnim uslovima. Pored toga, domovi, poslovni objekti i vjerski objekti ne-Srba, kao i njihova imovina, bili su pljačkani, uništavani i/ili oduzimani.
11. Dana 19. novembra 1992. general **Ratko MLADIĆ**, u svojstvu komandanta Glavnog štaba VRS-a, izdao je Direktivu op. br. 4, u kojoj je potvrdio "strateške ciljeve" navedene u paragrafu 8 gore.
12. Od januara do marta 1993., u skladu s Direktivom op. br. 4, snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom **Ratka MLADIĆA** napale su područje Cerske u istočnoj BiH. Hiljade Muslimana pobjegle su na teritoriju pod kontrolom Vlade BiH, uključujući Srebrenicu i Žepu. Dana 16. aprila 1993. Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: UN), postupajući u skladu sa Poglavljem VII Povelje UN-a, usvojio je rezoluciju 819, u kojoj je od svih strana u sukobu u BiH- u zahtijevao da prema Srebrenici, Žepi, Goraždu i Sarajevu (i njihovoj okolini) postupaju kao prema "zaštićenim zonama" koje ne smiju biti cilj oružanih napada niti bilo kakvih drugih neprijateljskih postupaka. Poslije toga su snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom **Ratka MLADIĆA** počele da posvećuju posebnu pažnju zauzimanju strateški smještene enklave Srebrenica i protjerivanju bosanskomuslimanskog stanovništva koje je tamo izbjeglo nakon kampanja "etničkog čišćenja" u istočnoj BiH 1992. i 1993. godine koje se spominju u paragrafu 10 gore.
13. Od 26. maja 1995. do 19. juna 1995., snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom **Ratka MLADIĆA** zarobile su i držale kao taoce više od dvije stotine vojnih posmatrača UN-a i pripadnika mirovnih snaga UN-a, nakon zračnih udara Sjevernoatlantskog saveza (dalje u tekstu: NATO) protiv snaga bosanskih Srba u BiH-u, kako bi odvratile daljnje zračne udare na onim područjima na kojima su držale taoce. Neki taoci su tokom zatočeništva zlostavljani i na druge načine maltretirani.
14. Dana 8. marta 1995., Radovan KARADŽIĆ, kao vrhovni komandant VRS-a, izdao je Direktivu op. br. 7, kojom je VRS-u naloženo da eliminiše muslimanske enklave Srebrenicu i Žepu u sklopu ostvarivanja "strateških ciljeva" od 12. maja 1992. Snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom **Ratka MLADIĆA** su 2. jula 1995. napale enklavu Srebrenica. Taj napad na ovu enklavu trajao je do 11. jula 1995., kada su general **Ratko MLADIĆ** i snage bosanskih Srba ušle

u Srebrenicu. Potom su te snage bosanskih Srba terorisale bosanske Muslimane koji su prisilno premješteni na područja izvan enklave i od kojih su se mnogi dali u bijeg krećući se u ogromnoj koloni kroz šumu prema Tuzli. Veći dio te grupe činili su nenaoružani pripadnici vojske i civili.

15. Od 12. jula do otprilike 20. jula 1995., hiljade muškaraca bosanskih Muslimana zarobljene su od strane snaga bosanskih Srba pod komandom i kontrolom **Ratka MLADIĆA**, ili su se predale tim snagama. Od 13. do 19. jula 1995., po prijekom postupku pogubljeno je više od 7.000 zatočenih bosanskih Muslimana koji su zarobljeni na području oko Srebrenice. Ubijanje je nastavljeno i poslije toga. Od otprilike 1. augusta 1995. do otprilike 1. novembra 1995., jedinice VRS-a pod komandom i kontrolom **Ratka MLADIĆA** sudjelovale su u organizovanim i opsežnim nastojanjima da se prikriju ubistva i pogubljenja bosanskih Muslimana iz Srebrenice tako što su tijela ekshumirana iz masovnih grobnica nanovo zakapale na mjestima na osami.

INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

Položaj optuženog/nadređenost

16. Kao komandant Glavnog štaba, general **Ratko MLADIĆ** bio je najviši starješina VRS-a, podređen samo Predsjedništvu/predsjedniku Republike Srpske. Kao takav, imao je sveobuhvatnu nadležnost i odgovornost za funkcionisanje VRS-a. Bio je odgovoran za planiranje i rukovođenje svim operacijama VRS-a, te za nadziranje aktivnosti svih podređenih starješina i jedinica kako bi osigurao da se njegova naređenja sprovedu. Vojnu komandu i kontrolu vršio je preko svog Glavnog štaba, koji se sastojao od podređenih, pomoćnika i specijalista za rodove.
17. Kao komandant Glavnog štaba, **Ratko MLADIĆ** je konkretno vršio vojno komandovanje i kontrolu nad regularnim snagama VRS-a širom BiH, uključujući 1. krajiški korpus, 2. krajiški korpus, Istočnobosanski korpus, Drinski korpus, Sarajevsko-romanijski korpus, Hercegovački korpus, 65. zaštitni puk i 10. diverzantski odred. Na čelu svakog korpusa VRS-a nalazio se komandant korpusa i komandni kadar, i svi su oni bili podređeni generalu **Ratku MLADIĆU**. General **Ratko MLADIĆ** je s vremena na vrijeme vršio komandu i kontrolu nad VRS-om u sadejstvu sa paravojnim snagama i dobrovoljačkim jedinicama, Teritorijalnom odbranom bosanskih Srba i policijom bosanskih Srba (dalje u tekstu, zajedno sa VRS-om, pod zajedničkim nazivom: snage bosanskih Srba), kao i drugim civilnim organima, uključujući regionalne i opštinske krizne štabove.
18. Na temelju svojih nadležnosti regulisanih vojnim propisima i uputstvima, general **Ratko MLADIĆ** je kontrolisao rad Glavnog štaba; donosio odluke za Glavni štab i podređene jedinice; dodjeljivao zadatke podređenima; izdavao naređenja, uputstva i direktive; osiguravao da se ta naređenja, uputstva i direktive izvršavaju i snosio punu odgovornost za njihovo sprovođenje; nadzirao situaciju u zoni odgovornosti VRS-a; osiguravao da se informacije prosljeđuju civilnim i policijskim organima; i bio je odgovoran za cjelokupno stanje i ponašanje VRS-a.
19. General **Ratko MLADIĆ** bio je lično odgovoran da osigura da snage bosanskih Srba pod njegovom komandom poštuju i primjenjuju pravila međunarodnog prava koja regulišu vođenje

rata. General **Ratko MLADIĆ** bio je centralna figura u uspostavljanju i upravljanju vojnim sudskim sistemom VRS-u od maja 1992. do barem sredine 1993. godine.

Član 7(1) Statuta Međunarodnog suda

20. General **Ratko MLADIĆ** snosi individualnu krivičnu odgovornost shodno članu 7(1) Statuta Međunarodnog suda za krivična djela iz članova 3, 4 i 5 Statuta Međunarodnog suda za koja je okrivljen u ovoj optužnici, a koja je planirao, poticao, naredio, počinio ili čije je planiranje, pripremu ili izvršenje na drugi način pomagao i podržavao. Kad koristi u ovoj optužnici riječ "počiniti", tužilac nema namjeru da sugerise da je optuženi fizički počinio bilo koji od zločina za koje se lično tereti. Riječ "počiniti" u ovoj optužnici uključuje učestvovanje u udruženom zločinačkom poduhvatu.
21. Cilj ovog udruženog zločinačkog poduhvata u BiH-u bio je da se eliminišu ili trajno uklone, silom ili drugim sredstvima, bosanski Muslimani, bosanski Hrvati i drugo nesrpsko stanovništvo s velikih dijelova BiH-a, činjenjem zločina koji su kažnjivi po članovima 3, 4 i 5 Statuta Međunarodnog suda. General **Ratko MLADIĆ** učestvovao je u ovom udruženom zločinačkom poduhvatu kao saizvršilac i/ili pomagač i podržavalac.
22. Zločini navedeni u svim tačkama optužnice bili su u okviru cilja udruženog zločinačkog poduhvata, a general **Ratko MLADIĆ** je posjedovao stanje svijesti koje je neophodno za izvršenje svakog od tih zločina. Alternativno, zločini koji nisu bili u okviru cilja udruženog zločinačkog poduhvata bili su prirodne i predvidive posljedice izvršenja udruženog zločinačkog poduhvata, a general **Ratko MLADIĆ** je bio svjestan da su ti zločini mogući ishod izvršenja udruženog zločinačkog poduhvata.
23. Udruženi zločinački poduhvat postojao je u vrijeme počinjenja radnji izvršenja krivičnih djela za koja tereti ova optužnica i u vrijeme počinjenja radnji kojima je optuženi učestvovao u njegovom ostvarivanju.
24. U ovom udruženom zločinačkom poduhvatu učestvovali su brojni pojedinci. Svaki je učesnik svojim djelima ili propustima znatno doprinio ukupnom cilju poduhvata. General **Ratko MLADIĆ** je radio u dogovoru sa, ili njihovim posredstvom, drugim pojedincima koji su učestvovali u ovom udruženom zločinačkom poduhvatu, među kojima su bili general Momir **TALIĆ**, general Stanislav **GALIĆ**, general Dragomir **MILOŠEVIĆ**, general Radislav **KRSTIĆ** i drugi pripadnici snaga bosanskih Srba; Radovan **KARADŽIĆ**, Momčilo **KRAJIŠNIK**, Biljana **PLAVŠIĆ** i drugi članovi rukovodstva bosanskih Srba i SDS-a; članovi civilnih organa u BiH-u, uključujući regionalne i opštinske krizne štabove; pripadnici JNA i Vojske Jugoslavije (dalje u tekstu: VJ); Slobodan **MILOŠEVIĆ** i druge vojne i političke ličnosti iz SFRJ-a i Republike Srbije; te pripadnici paravojnih i dobrovoljačkih jedinica iz Srbije.
25. Kao komandant Glavnog štaba VRS-a, general **Ratko MLADIĆ**, djelujući kao pojedinac ili u dogovoru s drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata, učestvovao je u udruženom zločinačkom poduhvatu najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996. na sljedeći način:

- a) Planirao je, pripremao, omogućavao ili sprovodio kampanju progona u BiH-u, koja je uključivala genocidne radnje, putem uspostavljanja kontrole nad opštinama nabrojanim u paragrafu 36 optužnice; napadanja i razaranja nesrpskih gradova i sela, kao i pljačkanja, razaranja i/ili oduzimanja stambenih, poslovnih i vjerskih objekata u tim opštinama; ubijanja i terorisanja nesrpskih stanovnika i podvrgavanja istih okrutnom i nečovječnom postupanju i uslovima, uključujući fizičko, psihičko i seksualno zlostavljanje, često u zatočeničkim objektima; korištenja ne-Srba za prisilni rad, između ostalog na liniji fronta, i za živi štit; uvođenja restriktivnih i diskriminacionih mjera protiv nesrpskog stanovništva; i odvajanja, deportacije i trajnog uklanjanja ne-Srba koji se nisu povinovali volji srpskih vlasti;
  - b) Planirao je, pripremao, omogućavao ili sprovodio dugotrajnu vojnu kampanju artiljerijskog i minobacačkog granatiranja i snajperskog djelovanja po civilnim dijelovima Sarajeva i civilnom stanovništvu i ustanovama tog grada, u kojoj su civili ubijani i ranjavani, te je time vršen teror nad civilnim stanovništvom tog grada;
  - c) Planirao je, pripremao, omogućavao ili sprovodio operaciju uzimanja vojnih posmatrača UN-a i pripadnika mirovnih snaga UN-a za taoce nakon zračnih udara NATO-a 25. i 26. maja 1995.;
  - d) Planirao je, pripremao, omogućavao ili nastavljao sprovoditi kampanju progona, koja je uključivala genocidne radnje, nakon zauzimanja enklave Srebrenica u julu 1995., putem prisilnog premještanja žena i djece, bosanskih Muslimana, iz enklave Srebrenica u Kladanj; zarobljavanja, zatočavanja, vansudskog pogubljenja i pokapanja više hiljada muškaraca i dječaka, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice, koji su svi izdvojeni iz grupe bosanskomuslimanskih izbjeglica u Potočarima ili su zarobljeni u koloni muškaraca, bosanskih Muslimana, koji su bježali iz enklave Srebrenica; te vršenjem komande i kontrole nad organizovanom i opsežnom operacijom svrha koje je bilo prikrivanje kampanje pogubljenja tako što su tijela ekshumirana iz prvobitnih masovnih grobnica i nanovo pokopana, *en masse*, na drugim mjestima na osami;
  - e) Pomagao je i podržavao ili poticao daljnje činjenje zločina time što nije pokrenuo istrage, nije ništa učinio u vezi s tim istragama i nije kaznio podređene pripadnike snaga bosanskih Srba za zločine počinjene nad bosanskim Muslimanima, bosanskim Hrvatima ili drugim ne-Srbima.
26. General **Ratko MLADIĆ** je svjesno i hotimično učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu, imajući istu namjeru koja je bila zajednička i drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata ili znajući za namjeru drugih učesnika udruženog zločinačkog poduhvata ili svjestan predvidivih posljedica njihovih radnji. Po tom osnovu snosi individualnu krivičnu odgovornost za ove zločine po članu 7 (1) Statuta Međunarodnog suda, a po istom članu odgovoran je i za to što je planirao, poticao, naredio ili na neki drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje ovih zločina.

Član 7(3) Statuta Međunarodnog suda

27. General **Ratko MLADIĆ**, za vrijeme dok se nalazio na položaju s ovlaštenjima nadređenog, snosi individualnu krivičnu odgovornost i za djela i propuste svojih podređenih, u skladu sa članom 7(3) Statuta Međunarodnog suda. U svojstvu komandanta Glavnog štaba VRS-a, general **Ratko MLADIĆ** imao je *de jure* i *de facto* komandu i kontrolu nad snagama bosanskih Srba koje su učestvovala u zločinima za koje se tereti u ovoj optužnici. General **Ratko MLADIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da će svi zločini za koje se tereti u ovoj optužnici biti počinjeni ili da su ih već počinili njegovi podređeni, a on nije preduzeo nužne i razumne mjere da takva djela spriječi ili da kazni njihove počiniocce. Dužnost generala **Ratka MLADIĆA** da kazni uključivala je obavezu da pokrene istragu o zločinima i utvrdi činjenice, da zaustavi zločinačko postupanje, te da odredi primjerene kaznene mjere za počiniocce.
28. General **Ratko MLADIĆ** je bio svjestan da će, ukoliko ne spriječi ili ne kazni kršenja međunarodnog humanitarnog prava, snositi ličnu odgovornost za takva kršenja prava. Bio je, nadalje, svjestan da će svojim višekratnim propuštanjem da poduzme mjere protiv takvih grupa ili pojedinaca on postati podstrekač ili saučesnik u tim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava.

OPŠTI NAVODI

29. Sva djela i propusti koji se u ovoj optužnici terete kao zločini protiv čovječnosti bili su dio rasprostranjenog ili sistematskog napada uperenog protiv bosanskog muslimanskog, bosanskog hrvatskog i drugog nesrpskog civilnog stanovništva BiH-a.
30. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica u BiH-u je postojalo stanje oružanog sukoba.
31. General **Ratko MLADIĆ** je bio dužan da se pridržava zakona i običaja koji regulišu vođenje oružanih sukoba, uključujući Ženevske konvencije iz 1949. i njihove Dopunske protokole.

OPTUŽBE

TAČKE 1 i 2
GENOCID, SAUČESNIŠTVO U GENOCIDU

Svojim djelima i propustima, general **Ratko MLADIĆ** učestvovao je u:

Tačka 1: GENOCIDU, kažnjivom po članovima 4(3)(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 2: SAUČESNIŠTVU U GENOCIDU, kažnjivom po članovima 4(3)(e), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

32. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ**, djelujući kao pojedinac ili u dogovoru s drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata, planirao je, poticao, naredio, počinio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje hotimičnog djelimičnog uništenja nacionalne, etničke, rasne ili vjerske

grupe bosanskih Muslimana, kao takve, u Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru, Sanskom Mostu i Srebrenici.

33. Kao što je navedeno u paragrafima od 20 do 26, general **Ratko MLADIĆ** je učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu. Osnovni cilj tog udruženog zločinačkog poduhvata ostvarivan je prvenstveno putem progona, vršenih po jasnom obrascu kako je navedeno u ovoj optužnici. Ova kampanja progona obuhvatala je, ili je eskalirala do te mjere da je obuhvatila, postupanje poduzimano s namjerom da se u određenim opštinama u BiH-u djelimično uništi nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa bosanskih Muslimana, kao takva. Objekt namjeravanog uništenja za snage bosanskih Srba pod komandom generala **Ratka MLADIĆA** bio je značajan dio grupe bosanskih Muslimana. Ovaj oblik djelimičnog uništenja bosanskih Muslimana odvijao se u Banjoj Luci, Bosanskoj Krupi, Bratuncu, Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Vlasenici i Zvorniku.
34. Uništenje ovih grupa provedeno je:
- a) rasprostranjenim ubijanjem, deportacijom i prisilnim premještanjem ne-Srba za vrijeme i nakon napada na Ključ, Kotor Varoš, Prijedor, Sanski Most i Srebrenicu. Bosanski Muslimani su ubijani, a stotine hiljada ih je deportovano ili prisilno premješteno u cilju ostvarenja kampanja "etničkog čišćenja" 1992. i 1993. godine u Bosanskoj Krajini i istočnoj Bosni. Ta ubistva obuhvataju ubistva u Banjoj Luci, Bosanskoj Krupi, Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru i Sanskom Mostu navedena u **Prilogu A**. U istočnoj Bosni, veliki dio bosanskomuslimanskog stanovništva satjeran je na područje Cerske-Kamenice i na kraju natjeran u bijeg prema Tuzli i Srebrenici. Nakon pada Srebrenice, u Bratuncu, Vlasenici i Zvorniku je tokom nekoliko dana na organizovan i sistematski način pogubljeno više hiljada muškaraca bosanskih Muslimana, a to se događalo istovremeno sa prisilnim premještanjem ostatka zajednice bosanskih Muslimana iz Srebrenice. Ta ubistva obuhvataju ubistva navedena u **Prilogu B**;
  - b) nanošenjem teške tjelesne ili duševne povrede bosanskim Muslimanima u Banjoj Luci, Bosanskoj Krupi, Bratuncu, Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Vlasenici i Zvorniku, između ostalog tokom njihovog zatočeništva u zatočeničkim objektima u Banjoj Luci, Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru i Sanskom Mostu navedenim u **Prilogu C**. Bosanski Muslimani u ovim opštinama bili su podvrgnuti okrutnom ili nečovječnom postupanju, uključujući mučenje, fizičko i psihičko zlostavljanje, seksualno nasilje i premlaćivanje;
  - c) podvrgavanjem bosanskih Muslimana u Banjoj Luci, Bosanskoj Krupi, Bratuncu, Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Vlasenici i Zvorniku, uslovima života sračunatim da dovedu do njihovog fizičkog uništenja, konkretno putem okrutnog i nečovječnog postupanja koje je uključivalo mučenje, fizičko i psihičko zlostavljanje te seksualno nasilje, nehumane uslove života i prisilni rad. Pored toga, u zatočeničkim objektima u Banjoj Luci, Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru i Sanskom Mostu, navedenim u **Prilogu C**, uslovi sračunati da dovedu do fizičkog uništenja bosanskih Muslimana obuhvatali su i neobezbjeđivanje odgovarajućeg smještaja, zaklona, hrane, vode, medicinske pomoći ili higijensko-sanitarnih uslova.

35. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počiniti ili da su već počinili krivična djela iz paragrafa 32 do 34 gore, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela niti da kazni počinioce.

TAČKA 3 PROGONI

Svojim djelima i propustima, general **Ratko MLADIĆ** učestvovao je u:

Tačka 3: Progonima na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(h), te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

36. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ**, djelujući kao pojedinac ili u dogovoru s drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata, planirao je, poticao, naredio, počinio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje progona bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata ili drugog nesrpskog stanovništva u sljedećim opštinama: Banja Luka, Bihać-Ripač, Bijeljina, Bosanska Gradiška, Bosanska Krupa, Bosanski Novi, Bratunac, Brčko, Doboј, Foča, Gacko, Kalinovik, Ključ, Kotor Varoš, Nevesinje, Novi Grad, Prijedor, Rogatica, Sanski Most, Srebrenica, Teslić, Vlasenica, Vogošća i Zvornik (dalje u tekstu: opštine).
37. Snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom **Ratka MLADIĆA** počinile su u tim opštinama progone bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata odnosno drugog nesrpskog stanovništva. Ti su progoni obuhvatali sljedeće:
- a) lišavanje života tokom i nakon napada na sela i gradove u opštinama, među kojima su i ubistva navedena u **Prilogu A i Prilogu B**;
  - b) terorisanje i okrutno ili nečovječno postupanje tokom i nakon napada na sela i gradove u opštinama, uključujući mučenje, fizičko i psihičko zlostavljanje, seksualno nasilje i prisiljavanje na život u nehumanim životnim uslovima;
  - c) prisilno premještanje i deportaciju;
  - d) protivpravno zatočenje u zatočeničkim objektima, uključujući objekte navedene u **Prilogu C**;
  - e) lišavanje života povezano sa zatočeničkim objektima, uključujući ubistva navedena u **Prilogu A**;
  - f) okrutno ili nečovječno postupanje u zatočeničkim objektima, uključujući objekte navedene u **Prilogu C**. To postupanje je obuhvatalo mučenje, fizičko i psihičko zlostavljanje, seksualno nasilje;

- g) stvaranje i održavanje nehumanih životnih uslova u zatočeničkim objektima, uključujući objekte navedene u **Prilogu C**. Ti uslovi obuhvataju i činjenicu da nisu bili obezbijeđeni odgovarajući:
- i. smještaj i zaklon;
  - ii. hrana i voda;
  - iii. medicinska pomoć;
  - iv. higijensko-sanitarni uslovi;
- h) prisilni rad, uključujući kopanje grobova i rovova te druge oblike prisilnog rada na linijama fronta, i korištenje bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata ili drugih ne-Srba kao živih štitova;
- i) oduzimanje ili pljačkanje imovine tokom i nakon napada, u zatočeničkim objektima i tokom deportacije ili prisilnog premještanja. Oduzimanje imovine obuhvatalo je i praksu prisiljavanja ne-Srba da prepišu svoju imovinu vlastima bosanskih Srba kako bi im bilo dopušteno da napuste spomenute opštine;
- j) namjerno ili bezobzirno uništavanje privatne imovine, uključujući stambene i poslovne prostore, te javnih dobara, uključujući kulturne spomenike i svetišta;
- k) uništavanje lične i pokretne imovine, uključujući lične isprave;
- l) uvođenje i održavanje mjera ograničavanja i diskriminacije, uključujući sljedeće:
- i. uskraćivanje slobode kretanja;
  - ii. uskraćivanje zaposlenja putem uklanjanja s rukovodećih položaja u lokalnim državnim institucijama, vojsci i policiji, i opštim otpuštanjem s posla;
  - iii. povredu privatnosti pretresanjem stana bez naloga;
  - iv. uskraćivanje prava na sudski postupak; i
  - v. uskraćivanje ravnopravnog pristupa javnim službama.

38. Najkasnije od 12. maja 1992. najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počinuti ili da su već počinili krivična djela iz paragrafa 36 i 37 gore, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela niti da kazni počinioce.

TAČKE 4, 5 i 6 ISTREBLJENJE I UBISTVO

Svojim djelima i propustima, general **Ratko MLADIĆ** učestvovao je u:

Tačka 4: Istrebljenju, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(b), te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 5: Ubistvu, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(a), te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 6: Ubistvu, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom zajedničkim članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

39. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ**, djelujući kao pojedinac ili u dogovoru s drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata, planirao je, poticao, naredio, počinio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje istrebljenja i ubistva bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata ili drugog nesrpskog stanovništva u spomenutim opštinama. Istrebljenje i ubistvo je izvedeno lišavanjem života tokom i nakon napada na gradove i sela i lišavanjem života povezanim sa zatočeničkim objektima, uključujući ubistva navedena u **Prilozima A i B**.

40. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počinuti ili da su već počinili krivična djela iz paragrafa 39 gore, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela niti da kazni počinioce.

TAČKE 7 i 8 DEPORTACIJA, NEHUMANA DJELA

Svojim djelima i propustima, general **Ratko MLADIĆ** učestvovao je u:

Tačka 7: Deportaciji, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(d), te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 8: Nehumanim djelima (prisilno premještanje), **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(i), te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

41. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ**, djelujući kao pojedinac ili u dogovoru s drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata, planirao je, poticao, naredio, počinio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje prisilnog premještanja i deportacije bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata ili drugog nesrpskog stanovništva iz i unutar BiH-a, uključujući područja koja čine spomenute opštine.

42. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počinuti ili da su već počinili krivična djela iz paragrafa 41 gore, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela niti da kazni počinioce.

TAČKE 9 do 14
PROTIVPRAVNO TERORISANJE CIVILA, UBISTVO, OKRUTNO POSTUPANJE,
NEHUMANA DJELA, NAPADI NA CIVILE

Svojim djelima i propustima, general **Ratko MLADIĆ** učestvovao je u:

Tačka 9: Protivpravnom terorisanju civila, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom članom 51 Dopunskog protokola I i članom 13 Dopunskog protokola II Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 10: Ubistvu, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom zajedničkim članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 11: Ubistvu, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(a), te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 12: Okrutnom postupanju, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom zajedničkim članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 13: Nehumanim djelima, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(i), te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 14: Napadima na civile, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom članom 51(2) Dopunskog protokola I i članom 13(2) Dopunskog protokola II Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

43. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ**, djelujući kao pojedinac ili u dogovoru s drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata, planirao je, poticao, naredio, počinio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje dugotrajne vojne kampanje u kojoj su snage bosanskih Srba pod njegovom komandom i kontrolom, a posebno Sarajevsko-romanijski korpus, artiljerijskom, minobacačkom i snajperskom vatrom djelovale po civilnim dijelovima Sarajeva i civilnim stanovnicima i ustanovama tog grada, pri čemu su ubijale i ranjavale civile, te time i vršile teror nad civilnim stanovništvom tog grada.

44. Najkasnije od 12. maja 1992. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počinuti ili da su već počinili krivična djela iz paragrafa 43 gore, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela niti da kazni počinioc.

TAČKA 15
UZIMANJE TALACA

Svojim djelima i propustima, general **Ratko MLADIĆ** učestvovao je u:

Tačka 15: Uzimanju talaca, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom zajedničkim članom 3(1)(b) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, te 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

45. Najkasnije od 26. maja 1995. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ**, djelujući kao pojedinac ili u dogovoru s drugim učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata, planirao je, poticao, naredio, počinio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje uzimanja vojnih posmatrača UN-a i pripadnika mirovnih snaga UN-a za taoce nakon zračnih udara NATO-a 25. i 26. maja 1995.
46. Snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom generala **Ratka MLADIĆA** zarobile su i na Palama, u Sarajevu i na drugim mjestima držale kao taoce više od dvije stotine pripadnika mirovnih snaga UN-a i vojnih posmatrača. Držale su ih na mjestima od strateškog ili vojnog značaja širom BiH-a kako bi spriječile daljnje zračne udare NATO-a po tim lokacijama, kao i daljnje zračne udare NATO-a općenito.
47. Najkasnije od 26. maja 1995. i najmanje do 22. decembra 1996., general **Ratko MLADIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počinuti ili da su već počinili krivična djela iz paragrafa 45 i 46 gore, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela niti da kazni počinioce.

/potpis na originalu/
Carla Del Ponte
tužilac

[pečat Tužilaštva]

Dana 10. oktobra 2002.
U Hagu,
Nizozemska

Prijevod ujedini...
ICTY Datum: 10/10/02

[Signature]

7/10 989 121

**Prilog A
Ubistva (1992.)**

Br.	Opština	Žrtve (ubijeni)	Datum
1	Banja Luka	1.1 Određen broj zatočenika koji su prevezeni iz Sanskog Mosta, po njihovom dolasku u logor Manjača	početak juna 1992.
		1.2 Nekoliko muškaraca u kamionu dok su ih prevozili iz Sanskog Mosta u Manjaču	juli 1992.
		1.3 Određen broj muškaraca tokom prevoza iz zatočeničkog objekta Betonirka (Sanski Most) u logor Manjača	7. juli 1992.
		1.4 Određen broj muškaraca ispred logora Manjača nakon što su prevezeni iz logora Omarska i/ili Keraterm	6. august 1992.
		1.5 Određen broj ljudi u Čulum-Kostiću	15. august 1992.
		1.6 Određen broj muškaraca u logoru Manjača	od 1. juna do 18. decembra 1992.
2	Bihać-Ripač	2.1 Određen broj ljudi u selima Orašac i Duljci	od 20. do 23. septembra 1992.
3	Bosanska Gradiška	3.1 Određen broj ljudi na pijaci i oko nje u gradu Bosanskoj Gradiški	august 1992.
4	Bosanska Krupa	4.1 Određen broj zatočenika za vrijeme zatočeništva u osnovnoj školi "Petar Kočić" i dok su bili na prisilnom radu na frontu	od juna do augusta 1992.
		4.2 Približno 50 muškaraca i žena koji su odvedeni iz autobusa u logoru Omarska (Prijevor), ostaci barem nekih od njih su kasnije ekshumirani iz jame Lisac	krajem jula 1992.
5	Bosanski Novi	5.1 Određen broj ljudi u Blagaj Japri i njenoj okolini	9. juni 1992.
		5.2 Određen broj stanovnika zaseoka Alići	23. juni 1992.
6	Doboj	6.1 Određen broj zatvorenika zatočenih u Perčinovom disku, dok su korišteni kao živi štit u borbenim operacijama	12. juli 1992.
7	Foča	7.1 Najmanje 266 zatočenika u KP Domu, od kojih barem 36 tokom jula 1992.	od juna do decembra 1992.
		7.2 9 muškaraca u tunelu u Miljevini	1. juni 1992.
		7.3 14 muškaraca iz Trnovače u Brodu	22. juni 1992.
		7.4 Određen broj stanovnika sela kod Trošnja, dok su pokušavali da pobjegnu i nakon što su uhvaćeni	3. juli 1992.
8	Gacko	8.1 Određen broj ljudi na području sela Kula i Meduljići	17. juni 1992.
		8.2 Određen broj ljudi u SUP-u u Gacku	početak jula 1992.
		8.3 Određen broj ljudi kod planine Zelengora	juni-juli 1992.

Prilog A
Ubistva (1992.)

Br.	Opština	Žrtve (ubijeni)	Datum
9	Kalinovik	9.1 Više od 20 zatočenika iz Kalinovika, nakon što su ih odveli u KP Dom u Foči, u blizini opštine Jeleč-Foča	5. august 1992.
10	Ključ	10.1 Određen broj ljudi u Pudinom Hanu	27. maj 1992.
		10.2 Određen broj ljudi u Prhovu i na cesti za Peći	30. maj - 1. juni 1992.
		10.3 Više od 100 muškaraca ispred škole u Velagićima	1. juni 1992.
		10.4 Određen broj ljudi u školi u Biljanima	10. juli 1992.
		10.5 Određen broj ljudi kod kuće Mehmeda Avdića u Biljanima	10. juli 1992.
11	Kotor Varoš	11.1 Određen broj ljudi u selu Vrbanjci	25. juni 1992.
		11.2 Određen broj ljudi u gradu Kotor Varoši, među kojima su bili i oni u i oko Doma zdravlja	25. juni 1992.
		11.3 Određen broj ljudi u zatvoru u Kotor Varoši	26. juni - sredina augusta 1992.
		11.4 Određen broj muškaraca kod spomenika iz Drugog svjetskog rata u Kotor Varoši	početak jula 1992.
		11.5 15 do 20 ljudi u selu Večići	juli 1992.
		11.6 17 muškaraca iz sela Dabovci	13. august 1992.
		11.7 Određen broj muškaraca u džamiji u Hanifićima	15. august 1992.
		11.8 Određen broj ljudi u Čirkićima i okolini	sredina augusta 1992.
		11.9 Više od 150 ljudi zarobljenih nakon što su pobjegli iz Večića, uključujući one u školi u Grabovici	početak novembra 1992.
12	Nevesinje	12.1 Određen broj ljudi u Nevesinju	juni-juli 1992.
		12.2 Određen broj ljudi koji su odvedeni iz škole i toplane u Lipovači	juni 1992.
		12.3 Približno 17 ljudi kod Kisera	juli 1992.
		12.4 Određen broj ljudi u logoru na Boračkom jezeru	juli 1992.
13	Novi Grad	13.1 Određen broj ljudi tokom napada na Ahatoviće i Debroševiče	maj-juni 1992.
		13.2 Određen broj ljudi iz logora u Rajlovcu	juni 1992.
14	Prijedor	14.1 Određen broj ljudi u Kozarcu i okolini, uključujući Kamičane i Jaskiće	maj-juni 1992.
		14.2 Određen broj ljudi s područja Brda i okoline, uključujući sela Behlići, Biščani, Rizvanovići, Rakovčani, Hambarine, Čarakovo i Zecovi	od 23. maja do 31. jula 1992.

**Prilog A
Ubistva (1992.)**

Br.	Opština	Žrtve (ubijeni)	Datum
		14.3 Određen broj ljudi u logoru Keraterm, uključujući od 100 do 170 muškaraca s područja Brda u julu 1992., koji su dovedeni i držani u prostoriji broj 3 u logoru Keraterm	od 24. maja do 5. augusta 1992.
		14.4 Određen broj ljudi u logoru Trnopolje	od 25. maja do 30. septembra 1992.
		14.5 Određen broj ljudi u logoru Omarska, uključujući približno 100 ljudi s područja Brda u julu 1992.	od 27. maja do 21. augusta 1992.
		14.6 Određen broj ljudi u kasarni u Benkovcu	kraj maja 1992.
		14.7 Određen broj ljudi u gradu Prijedoru	30. maj 1992.
		14.8 Određen broj ljudi u selu Briševo	24. juli 1992.
		14.9 Određen broj ljudi na fudbalskom stadionu u Ljubiji i rudniku željezne rude u Ljubiji (poznatom i pod nazivima "Redak" i "Kipe")	25. juli 1992.
		14.10 Kod Korićanskih stijena na području planine Vlašić, približno 200 muškaraca iz konvoja koji je dijelom poticao iz logora Trnopolje i iz Tukova	21. august 1992.
		14.11 Određen broj ljudi iz Tomašice	3. decembar 1992.
15	Rogatica	15.1 Najmanje 10 muškaraca iz Višegrada	15. juni 1992.
		15.2 Približno 27 muškaraca odvedenih iz zatočeničkog objekta u Rasadniku	15. august 1992.
16	Sanski Most	16.1 Više od 30 žena i djece u selu Hrustovo	31. maj 1992.
		16.2 Određen broj ljudi između Begića i mosta u Vrhpolju	31. maj 1992.
		16.3 Određen broj ljudi kod Partizanskog groblja u Sanskom Mostu	22. juni 1992.
		16.4 19 muškaraca u kući Duje Banovića u Kenjarima	27. juni 1992.
		16.5 Određen broj muškaraca u Budinu	1. augusta 1992.
		16.6 Približno 100 muškaraca koji su odvedeni iz logora Keraterm i Omarska, kod Hrastove Glavice	5. august 1992.
		16.7 Određen broj muškaraca kod sela Škrljevita	2. novembar 1992.

Prilog A
Ubistva (1992.)

Br.	Opština	Žrtve (ubijeni)	Datum
17	Teslić	17.1 Najmanje 5 muškaraca u zgradi Teritorijalne odbrane u gradu Tesliću	juni 1992.
		17.2 Određeni broj zatočenika u logoru Pribinić	juni-oktobar 1992.
18	Vlasenica	18.1 Više od 60 muškaraca, žena i djece iz sela Zaklopača	16. maj 1992.
		18.2 Određeni broj zatočenika odvedenih iz skladišta, u jednoj jami i na glavnoj cesti za Novu Kasabu	juni 1992.
		18.3 Određeni broj muškaraca iz sela Drum	početak juna 1992.
		18.4 Određeni broj muškaraca u logoru Sušica	juni i juli 1992.
19	Vogošća	19.1 Određeni broj zatočenika, uključujući one iz zatočeničkog objekta Svrake, dok su bili na prisilnom radu ili dok su ih koristili kao živi štit na liniji fronta	maj-decembar 1992.
20	Zvornik	20.1 Određeni broj ljudi na Ekonomiji u Karakaju	maj 1992.
		20.2 Desetine muškaraca u Drinjači	30. maj 1992.
		20.3 Više od 30 muškaraca u Domu kulture u Čelopeku	juni 1992.
		20.4 Približno 160 muškaraca u Tehničkoj školi u Karakaju	1.-5. juni 1992.
		20.5 Približno 190 zatvorenika u Gerinoj klaonici	5.-8. juni 1992.

**Prilog B
Ubistva (1995.)**

Br.	Opština	Žrtve (ubijeni)	Datum
1	Srebrenica	1.1 80-100 muškaraca kod fabrike cinka u Potočarima	12. juli 1995.
2	Bratunac	2.1 15 muškaraca na obali rijeke Jadar	13. juli 1995.
		2.2 Približno 150 muškaraca duž makadamskog puta u dolini Cerske	13. juli 1995.
		2.3 Približno 1000 muškaraca u skladištu u Kravici	13. juli 1995.
		2.4 Određeni broj muškaraca u raznim vozilima i objektima i izvan njih, u kojima su bili privremeno zatočeni u Bratuncu	12./13. juli 1995.
3	Vlasenica	3.1 Približno 25 muškaraca na jednom pašnjaku na osami u Tišći	13. juli 1995.
4	Zvornik	4.1 Približno 1.000 muškaraca na jednom polju u Orahovcu	14. juli 1995.
		4.2 Određeni broj muškaraca u školi u Petkovicima i izvan nje, gdje su bili privremeno zatočeni	14./15. juli 1995.
		4.3 Približno 1.000 muškaraca na jednom polju ispod brane kod Petkovaca	14./15. juli 1995.
		4.4 Određeni broj muškaraca u školi u Pilici i izvan nje, gdje su bili privremeno zatočeni	14./15. juli 1995.
		4.5 Približno 1.200 muškaraca na jednom polju na vojnoj ekonomiji Branjevo	16. juli 1995.
		4.6 Približno 500 muškaraca u Domu kulture u Pilici	16. juli 1995.
		4.7 Približno 500 muškaraca na jednom polju na osami u Kozluku	16. juli 1995. ili ranije

Prilog C
Zatočenički objekti

Br.	Opština	Naziv i/ili mjesto zatočeničkog objekta
1	Banja Luka	1.1 Zgrada CSB-a u Banjoj Luci
		1.2 Mali Logor
		1.3 Manjača
		1.4 Zatvor Tunjice
2	Bihać-Ripač	2.1 Traktorski Servis u Ripaču
3	Bijeljina	3.1 Kasarna u Bijeljini
		3.2 Batković
4	Bosanska Krupa	4.1 Škola "Petar Kočić"
5	Bosanski Novi	5.1 Zatvor na stadionu (Mlavke) u Bosanskom Novom
6	Bratunac	6.1 Škola "Vuk Karadžić"
		6.2 Stadion
7	Brčko	7.1 Logor Luka
8	Doboj	8.1 Perčinov disko
		8.2 Bare
		8.3 "Usora"
9	Foča	9.1 KP Dom, Foča
		9.2 Skladišta u naselju Livade
		9.3 Srednja škola u Aladži
		9.4 Dvorana "Partizan"
10	Gacko	10.1 SUP u Gacku
11	Kalinovik	11.1 Zatvor
		11.2 Osnovna škola
		11.3 Osnovna škola u Ulogu
12	Ključ	12.1 Policijska stanica u Ključu
		12.2 Osnovna škola "Nikola Mačkić"
13	Kotor Varoš	13.1 Osnovna škola u Kotor Varošu
		13.2 Policijska stanica u Kotor Varošu
		13.3 Zatvor u Kotor Varošu
		13.4 Pilana
		13.5 Dom zdravlja
		13.6 Osnovna škola u Grabovici
14	Nevesinje	14.1 Logor na Boračkom jezeru
15	Novi Grad	15.1 Kasarna i poligon u Rajlovcu

Prilog C
Zatočenički objekti

16	Prijedor	16.1 Kasarna u Benkovcu
		16.2 Logor Omarska
		16.3 Logor Keraterm
		16.4 Logor Trnopolje
17	Rogatica	17.1 Rasadnik/Sladara
18	Sanski Most	18.1 Zatočenički logor "Betonirka"
		18.2 Škola "Hasan Kikić"
		18.3 Dvorana "Krings"
		18.4 Sportska dvorana
		18.5 Lušci Palanka (SUP)
		18.6 Stadion Mlakve
		18.7 Vojna garaža
19	Teslić	19.1 Zgrade TO-a
		19.2 Policijska stanica u Tesliću
		19.3 Zatočenički centar u Pribiniću
20	Vlasenica	20.1 Sušica
		20.2 Skladište
		20.3 Policijska stanica
21	Vogošća	21.1 Bunker u Svrakama
		21.2 Planjina kuća u Svrakama
22	Zvornik	22.1 Fabrika "Novi Izvor" (Ciglan), Karakaj
		22.2 Dom kulture u Čelopeku
		22.3 Ekonomija u Karakaju
		22.4 Tehnička škola Karakaj u Zvorniku
		22.5 Fabrika obuće "Standard"